

Jaarverslag 2015

Samenwerkings
Verband
Zaanstreek

Lijst met gebruikte afkortingen

AB	Ambulante begeleiding
BBZ	Baanbegeleiding Zaanstad
CTA	Commissie voor Toewijzing en Advies
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
lIn	leerlingen
lwoo	Leerwegondersteunend Onderwijs
mbo	Middelbaar Beroepsonderwijs
ODR	Op de Rails
OKR	Onderwijskundig Rapport
opdc	Orthopedagogisch Didactisch Centrum
OPR	Ondersteuningsplanraad
PDCA	Plan Do Check Act
OPP	Ontwikkelingsperspectief
po	primair onderwijs
pro	praktijkonderwijs
SBO	Speciaal Basisonderwijs
SVZ	Samenwerkingsverband Zaanstreek
swv	samenwerkingsverband
TLV	Toelaatbaarheids Verklaring
TOM	Traject Op Maat
TOP	Time Out Project
vmbo	voortgezet middelbaar beroepsonderwijs
vmbo-t	voortgezet middelbaar beroepsonderwijs – theoretische leerweg
vo	voortgezet onderwijs
VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
zmlk	zeer moeilijk lerende kinderen

Inhoudsopgave

1 Voorwoord	4
2 Bestuur en toezicht	5
2.1 Bestuurlijke inrichting	5
2.2 Ondersteuningsplanraad (OPR)	5
2.3 Inspectiebezoek	5
2.4 Kwaliteitszorg	6
3 Inhoudelijke ontwikkelingen	7
3.1 Ontwikkelingen in de reguliere scholen	7
3.2 Arrangementen in de scholen	7
3.2.1 <i>Trajectgroep</i>	7
3.2.2 <i>Persoonlijke coaches</i>	8
3.2.3 <i>Traject op maat (TOM)</i>	8
3.2.4 <i>Ondersteuningsarrangement in de klassensituatie</i>	8
3.2.5 <i>Saenstroom Dienstencentrum</i>	9
3.3 Ontwikkelingen in het voortgezet speciaal onderwijs (VSO)	9
3.3.1 <i>Altra College</i>	9
3.3.2 <i>Dynamica VSO</i>	10
3.3.3 <i>Samenwerking VSO en praktijkscholen</i>	10
4 Tussenvoorzieningen	11
4.1 Saenstroom opdc	11
4.1.1 <i>Schakelklas en vmbo</i>	11
4.1.2 <i>Saenstroom TOP</i>	11
4.1.3 <i>Saenstroom BBZ</i>	11
4.2 Diagnostische klas	11
5 Doelen en resultaten	12
5.1 Doelen vanuit het ondersteuningsplan	12
5.2 Resultaten van de ondersteuning op de scholen	12
5.2.1 <i>Kwantitatieve gegevens</i>	12
5.2.2 <i>Kengetallen</i>	14
5.2.3 <i>Tevredenheidsonderzoeken</i>	15
5.2.4 <i>Resultaten diagnostische klas</i>	16
5.2.5 <i>Resultaten Saenstroom TOP</i>	16
5.2.6 <i>Resultaten Saenstroom BBZ</i>	17
5.3 Thuiszitters en verzuimpreventie	17
5.4 Commissie voor toewijzing en advies (CTA)	18

6 Samenwerking	20
6.1 Primair onderwijs	20
6.2 Aansluiting vo-mbo	20
6.3 Gemeenten	21
7 Verwachtingen voor 2016	22
7.1 Lwoo- en pro-budgetten naar het samenwerkingsverband.....	22
7.2 Evaluatie ondersteuningsplan	22
7.3 Overige belangrijke punten voor 2016	22
8 Verslagen ALV en OPR	23
8.1 Verslag Algemene Ledenvergadering.....	23
8.2 Verslag OPR	24
9 Financiën	27
9.1 Continuïteitsparagraaf.....	27
9.2 Meerjarenbegroting en meerjarenbalans	27
9.2.1 Meerjarenbegroting	27
9.2.2 Meerjarenbalans	28
9.2.3 Kengetallen	28
9.3 Overige gegevens.....	28
9.3.1 Interne risicobeheersings- en controlesysteem	28
9.3.2 Risico's.....	29
10 Jaarrekening	31
10.1 Grondslagen voor de jaarrekening.....	31
10.2 Balans per 31-12-2015	33
10.3 Staat van baten en lasten 2015	34
10.4 Kasstroomoverzicht	34
10.5 Toelichting balans	35
10.6 Verbonden partijen.....	36
10.7 Toelichting staat van baten en lasten	37
10.8 Bijzondere projecten	39
10.9 Verschil gerealiseerde cijfers 2015 t.o.v. de begroting	41
11 Overige gegevens	43
11.1 Voorstel tot bestemming van exploitatiesaldo.....	43
11.2 Controleverklaring accountant	43
12 Bijlagen	44
12.1 Gegevens over de rechtspersoon.....	44
12.2 WNT-verantwoording	45
12.3 Doorbetalingen volgens programma.....	46

1 Voorwoord

Voor u ligt het tweede jaarverslag van het Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO Zaanstreek (SVZ). Dit verslag heeft betrekking op het kalenderjaar 2015. Het eerste deel is het bestuursverslag (hoofdstuk 2 tot en met 9), in het tweede deel zijn de jaarrekening (hoofdstuk 10) en overige gegevens (hoofdstuk 11) opgenomen.

In het verslag is aandacht voor de bestuurlijke veranderingen in het afgelopen jaar, de ontwikkelingen op de scholen en de tussenvoorzieningen. Daarnaast is gekeken welke stappen er zijn gezet richting de gestelde doelen die beschreven zijn in het ondersteuningsplan van SVZ.

In het verslag is opgenomen welke resultaten zijn gehaald met de middelen die door het samenwerkingsverband zijn ingezet. Aangezien de scholen hun resultaten per schooljaar presenteren, zijn de prestaties van de leerlingen van het schooljaar 2014/2015 opgenomen. De scholen hebben voor de eerste keer specifiek de resultaten met betrekking tot de middelen van het samenwerkingsverband inzichtelijk moeten maken. Naast het aanleveren van een aantal kwantitatieve gegevens, hebben de scholen dit jaar of vorig jaar een tevredenheidsonderzoek uitgevoerd onder leerlingen, ouders en docenten met betrekking tot hun arrangementen in het kader van extra ondersteuning van leerlingen. Een samenvatting van de resultaten is terug te vinden in dit jaarverslag. De directeur-bestuurder heeft alle scholen en arrangementen bezocht om het gesprek aan te gaan over de ontwikkelingen en de resultaten. Het analyseren en duiden van de gegevens bleek niet eenvoudig. De komende jaren hebben de scholen en het samenwerkingsverband op het punt van kwaliteitszorg nog een ontwikkeling door te maken.

Daarnaast is in het verslag aandacht voor de samenwerking met externe partners. De belangrijkste partner is de gemeente Zaanstad. Als grootste gemeente in de regio is zij voortrekker in de ontwikkelingen met betrekking tot de jeugdhulp en de arbeidstoeleiding van kwetsbare jongeren. Ook is de gemeente Zaanstad verantwoordelijk voor de uitvoering van de leerplichtwet, niet alleen voor Zaanstad, maar ook voor de overige gemeenten in onze regio. Naast de gemeente Zaanstad zijn het primair onderwijs en het mbo in de regio belangrijke externe partners, waar ontwikkelingen goed mee moeten worden afgestemd.

Het financiële deel van dit jaarverslag geeft ten slotte zicht op de planning- en controlcyclus, de stand van zaken met betrekking tot de meerjarenbegroting, de risico's en de cijfers van 2015 met een toelichting.

Esther de Boer
Directeur-bestuurder SVZ
25 mei 2016

2 Bestuur en toezicht

2.1 Bestuurlijke inrichting

Het samenwerkingsverband is een coöperatieve vereniging waarbij de leden de schoolbesturen voor voortgezet (speciaal) onderwijs uit de regio Zaanstreek zijn, dan wel schoolbesturen voor voortgezet speciaal onderwijs die onderwijs verzorgen voor leerlingen uit de regio Zaanstreek. Elk lid vaardigt een vertegenwoordiger af naar de algemene ledenvergadering. Deze ledenvergadering komt minimaal vier keer per jaar bijeen. In de vergadering worden besluiten van de directeur-bestuurder goedgekeurd en worden de leden geïnformeerd over de activiteiten van het samenwerkingsverband. De algemene ledenvergadering heeft een agendacommissie en een auditcommissie die de directeur-bestuurder adviseert. Tevens heeft de algemene ledenvergadering van het samenwerkingsverband een toezichthoudende rol naar de directeur-bestuurder.

2.2 Ondersteuningsplanraad (OPR)

De ondersteuningsplanraad heeft in 2015 drie keer vergaderd en op eigen initiatief een aantal scholen bezocht om in de praktijk te zien hoe passend onderwijs werkt. In de vergaderingen is veel gesproken over de ontwikkelingen van passend onderwijs en zijn de besluiten van het bestuur geagendeerd ter informatie. Belangrijke onderwerpen waren de jaarrekening over 2014, de begroting van 2016 en de voorbereidingen op het invoeren van de verantwoordelijkheid voor het toekennen van lwoo-aanwijzingen en toelaatbaarheidsverklaringen voor praktijkonderwijs. Hierbij had de OPR instemmingsrecht. De OPR heeft instemming verleend aan de plannen voor lwoo en pro. Daarnaast heeft de OPR zijn statuten en het reglement ongewijzigd verlengd voor een nieuwe periode van twee jaar.

2.3 Inspectiebezoek

Net als in 2014 heeft de Onderwijsinspectie alle samenwerkingsverbanden bezocht om de ontwikkelingen te volgen en na te gaan of het samenwerkingsverband alle onderdelen van de wetswijziging heeft opgenomen in het ondersteuningsplan. De inspectie was zeer tevreden over de gang van zaken binnen het samenwerkingsverband. De goede samenwerking, de toegankelijkheid en de ondersteuning die het samenwerkingsverband de scholen biedt, werden als positieve punten genoemd. De inspectie wilde met betrekking tot een aantal details nog een aanvulling van het ondersteuningsplan. Deze aanvullingen betroffen onder andere de wijze waarop de tussentijdse groei van het VSO bekostigd wordt. Hierover waren inmiddels afspraken gemaakt. Daarnaast wilde de inspectie nog een aanvulling waarin beschreven staat welke afspraken het samenwerkingsverband heeft gemaakt om de oude indicaties om te zetten in een toelaatbaarheidsverklaring. De inspectie is over beide zaken geïnformeerd.

In november 2015 is de inspectie gestart met het tweemaandelijks opvragen van overzichten van thuiszitters en absoluut verzuimers. Daarbij is tevens gevraagd naar de afspraken die hieromtrent zijn gemaakt tussen het samenwerkingsverband, de scholen en leerplicht.

2.4 Kwaliteitszorg

Het samenwerkingsverband heeft een eerste opzet gemaakt van de wijze waarop het de kwaliteit in beeld wil brengen.

Ons samenwerkingsverband wil passend onderwijs op de volgende deelgebieden gaan evalueren:

- De doelen en ambities van het samenwerkingsverband zoals verwoord in het Ondersteuningsplan;
- De doelmatige inrichting, organisatie, verantwoordelijkheden en werkwijze van het samenwerkingsverband;
- De doelen ten aanzien van leerlingen met extra ondersteuning (arrangementen) van de scholen in kwalitatieve en kwantitatieve zin;
- De kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van leerlingen die in de commissie voor toewijzing en advies (CTA) van het samenwerkingsverband zijn besproken;
- De kwalitatieve en kwantitatieve opbrengsten van de tussenvoorzieningen (de schakelklas en vmbo-onderbouw van Saenstroom opdc, Diagnostische klas, Herstart, BBZ en SaenstroomTOP);
- De wijze van toedeling en doelmatige inzet van middelen binnen het samenwerkingsverband en de verantwoording;
- De kwalitatieve en kwantitatieve doelen in het kader van schoolverzuim/thuiszitters in overleg met de gemeenten;
- De afstemmingsdoelen met de gemeenten in het kader van leerplicht, jeugdzorg en WMO-zorg en arbeidstoeleiding;
- De borging van goede overstapprocedures tussen po/vo en vo/mbo.

Op alle voornoemde onderdelen zal geëvalueerd worden aan de hand van een cyclisch proces (PDCA). De evaluaties kunnen leiden tot aanpassingen van beleid, proces en organisatie.

3 Inhoudelijke ontwikkelingen

3.1 Ontwikkelingen in de reguliere scholen

Bij de start van passend onderwijs in augustus 2014 waren de reguliere scholen goed voorbereid op de invoering. De scholen hadden de gelegenheid benut om door middel van enkele pilots al kennis te maken met de arrangementen die ze voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften wilden inrichten. De afspraken over de basisondersteuning waren gemaakt en de scholen hadden het eigen schoolondersteuningsprofiel opgesteld.

In de praktijk hebben de scholen in het eerste jaar de focus gelegd op de ondersteuning van de leerlingen en de gang van zaken binnen de organisatie.

Om tot het niveau van de basisondersteuning te komen, zoals vastgelegd in het ondersteuningsplan, hebben de scholen hun ontwikkelpunten benoemd. In de loop van 2016, bij de tussentijdse evaluatie van het ondersteuningsplan zullen de scholen hun ontwikkeling op dit punt zichtbaar maken. Alle scholen hebben de arrangementen geëvalueerd en daar verbeterpunten uit gehaald. De verbeterpunten waren met name gericht op een betere organisatie. De resultaten van de leerlingen gaven geen aanleiding voor grote veranderingen. Er konden nog geen opvallende conclusies worden getrokken door de scholen, gezien de korte tijd na invoering van passend onderwijs.

Het opstellen van de ontwikkelingsperspectieven (OPP) bleek voor veel scholen nog een punt van aandacht. De scholen hebben de leerlingen die zij in een arrangement van de school ondersteuning hebben geboden over het algemeen wel een ontwikkelingsperspectief gegeven.

3.2 Arrangementen in de scholen

3.2.1 Trajectgroep

Leerlingen die behoren bij de trajectgroep, kunnen gebruikmaken van de trajectvoorziening. Deze is de gehele dag beschikbaar en afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte worden leerlingen voor, tijdens en/of na de lessen ondersteund. De leerlingen volgen onderwijs in een gewone klas. De ondersteuning kan bestaan uit adviezen over het eigen gedrag in de klas, vergroting van het zelfvertrouwen, vangnet als het niet gaat of huiswerkondersteuning. Op de meeste scholen is in de trajectgroep een gedragswetenschapper werkzaam die de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen goed kan duiden en om kan zetten in adviezen voor de leerlingen en de medewerkers van de school. De meeste scholen hebben voor de bezetting van de trajectgroep gebruik gemaakt van de expertise van het voortgezet speciaal onderwijs (de voormalige ambulante begeleiders).

De volgende scholen hebben een trajectvoorziening:

- Praktijkscholen: De Brug en De Faam. De trajectvoorziening op De Faam heet Xtra.
- Vmbo-scholen: Pascal Zuid en Saenredam College

- Havo/vwo-scholen: Bertrand Russell College, St. Michaël College en Zaanlands Lyceum. In het Bertrand Russell College wordt onderscheid gemaakt tussen de onderbouw (Trajectgroep) en de bovenbouw (Trajectcoaches).

De vmbo-afdeling van Saenstroom opdc beschikt ook over een trajectgroep.

3.2.2 *Persoonlijke coaches*

De inzet van persoonlijke coaches wordt door een aantal scholen gezien als een goede vorm van begeleiding, waarbij de individuele ondersteuningsbehoeften van leerlingen centraal staan. De persoonlijke coach helpt de leerling bij de ondersteuningsvragen die de leerling heeft, maar kan ook fungeren als vertrouwenspersoon. Door de persoonlijke aandacht voelt de leerling zich gezien en heeft de leerling een duidelijk aanspreekpunt. Sommige scholen hebben persoonlijke coaches ingezet naast een ander arrangement.

De scholen waar leerlingen persoonlijk gecoacht worden, zijn:

- Zuiderzee College in de vorm van Team Persoonlijke begeleiding- het team wordt gevormd door docenten van de school en een voormalige ambulante begeleider (psycholoog). Het team coacht de leerlingen na schooltijd en richt zich met name op de didactische ondersteuning.
- Trias VMBO – persoonlijke coaches zijn docenten van de school. De coaches hebben veel aandacht voor het welbevinden van de leerlingen en de didactische ontwikkeling. Deze vorm heet op Trias ‘traject op maat’.
- Pascal College – hier is de schoolmaatschappelijk werker de voornaamste coach van de leerlingen die dat nodig hebben. Er is veel aandacht voor het welbevinden van de leerlingen en met name de leerlingen die in de thuissituatie of omgeving belemmeringen ondervinden waardoor zij niet goed tot leren komen, kunnen bij de schoolmaatschappelijk werker terecht. Door de samenwerking met de zorgcoördinator kan eventuele andere individuele ondersteuning worden ingezet of worden doorverwezen naar het jeugdteam.

3.2.3 *Traject op maat (TOM)*

Een traject op maat lijkt op de ondersteuningsvorm met persoonlijke coaches. In een traject op maat wordt voor een individuele leerling een aantal afspraken gemaakt en vastgelegd, waarbij het doel is de leerling zo optimaal mogelijk te laten functioneren. De afspraken kunnen liggen op het gebied van het onderwijsaanbod en/of op het gebied van ondersteuning. Indien nodig wordt extra ondersteuning geboden door leden van het zorgteam van de school.

Scholen die hiermee werken zijn:

- Zaanlands Lyceum, met name voor hoogbegaafde leerlingen
- Compagnie vmbo, als individuele ondersteuning naast Interlokaal

3.2.4 *Ondersteuningsarrangement in de klassensituatie*

Deze ondersteuningsvorm pakt de ondersteuning aan vanuit de klassensituatie. Leerlingen, docenten en ouders worden betrokken bij het optimaal laten functioneren

van de klas. In eerste instantie is deze vorm ontstaan om grip te krijgen op slecht functionerende klassen, waarin de klas bij meerdere docenten niet of slecht tot werken komt. Handelingsadviezen en een gemeenschappelijke aanpak zorgen er voor dat zowel leerlingen, docenten als ouders betrokken zijn en een rol krijgen in het beter functioneren. Leerlingen die dat nodig hebben, kunnen naast deze aanpak ook individueel begeleid worden en soms geldt dat ook voor docenten.

De bedoeling is dat deze ondersteuningsvorm een meer preventief karakter krijgt.

Scholen die deze vorm gebruiken zijn:

- Compaan VMBO in de vorm van Interlokaal
- Saenstroom opdc in de vorm van het interventieteam

3.2.5 Saenstroom Dienstencentrum

Naast arrangementen waar leerlingen gebruik van kunnen maken, is in het opdc een dienstencentrum ingericht. De specialisten van Saenstroom kunnen worden ingezet in de andere scholen, bijvoorbeeld voor het geven van sociale vaardigheidstrainingen, het doen van persoonlijkheidsonderzoeken, observaties, het afnemen van testen en dergelijke.

3.3 Ontwikkelingen in het voortgezet speciaal onderwijs (VSO)

De scholen voor voortgezet speciaal onderwijs in de regio, het Altra College en Dynamica VSO, hebben zich voorgenomen om leerlingen meer binnen de regio een passend ondersteuningsaanbod te bieden.

3.3.1 Altra College

Het Altra College biedt onderwijs aan leerlingen met psychiatrische problematiek (voormalig cluster 4). Tot de invoering van passend onderwijs richtte het Altra College in Krommenie zich voornamelijk op de doelgroep vmbo-t. Voor de overige vmbo-leerlingen werd een traject richting mbo-niveau 1 aangeboden, waarin relatief weinig aandacht was voor beroepsgerichte programma's. Voor havo/vwo-leerlingen en praktijkschoolleerlingen die in aanmerking kwamen voor cluster-4-onderwijs, was geen aanbod in de regio.

Vanaf 1 augustus 2015 heeft het bestuur van Altra het aanbod beter verdeeld over de scholen die zij hebben in Krommenie en Waterland (Purmerend). Het Altra College in Krommenie richt zich in de bovenbouw vooral op de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo en zoekt daarbij de samenwerking met het Regio College om een mbo-niveau-2-diploma mogelijk te maken. Daarbij wordt vooral gekeken hoe de beroepsgerichte programma's, mogelijk in samenwerking met het regulier vmbo en/of mbo kunnen worden vormgegeven. Het Altra College in Waterland richt zich in de bovenbouw vooral op de vmbo-t leerlingen en wil dat de leerlingen daar een diploma halen en kunnen doorstromen naar regulier mbo.

Daarnaast is in Waterland voor de onderbouw een havo-klas gestart, zodat de jonge leerlingen daarvoor niet meer naar Amsterdam-Zuidoost hoeven.

Naast deze ontwikkeling zoekt het Altra College een goede samenwerking met de gemeente Zaanstad. Zowel op het gebied van jeugdhulp als op het gebied van de aansluiting op de arbeidsmarkt is een gemeenschappelijke aanpak van groot belang.

3.3.2 Dynamica VSO

Bij Dynamica krijgen leerlingen met een verstandelijke beperking (voormalig zeer moeilijk lerende kinderen, ook wel zmlk) een passend onderwijsaanbod. Een belangrijke specifieke groep is de Teachgroep. Hierin worden leerlingen met een ernstige vorm van autisme via de teachmethode begeleid. Sinds enige tijd is er ook een aanbod voor leerlingen met een meervoudige beperking. Een deel van de leerlingen die tot voor kort hiervoor naar Heliomare gingen, kunnen nu onderwijs volgen bij Dynamica.

3.3.3 Samenwerking VSO en praktijkscholen

Het Altra College en Dynamica werken samen met de praktijkscholen aan een aanbod op maat voor leerlingen op praktijkschoolniveau of op het grensgebied praktijk-onderwijs/zmlk met ondersteuningsvragen op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling, dan wel met psychische problematiek. Voorbereidingen hiervoor zijn in 2015 gestart en moeten in 2016 leiden tot programma's voor leerlingen die hier baat bij hebben. Hierdoor zal in de toekomst een aantal leerlingen binnen de regio onderwijs kunnen volgen, waar dat nu nog buiten de regio gebeurt.

4 Tussenvoorzieningen

In een tussenvoorziening verblijft een leerling altijd op tijdelijke basis. Dit kan variëren van enkele weken tot twee jaar en in een enkel geval drie jaar. Leerlingen blijven altijd ingeschreven op een reguliere school, die verantwoordelijk is voor de leerling en het ontwikkelingsperspectief. Een school kan op het moment van verwijzing naar een tussenvoorziening niet de juiste ondersteuning bieden, of heeft onvoldoende zicht op de achterliggende oorzaken. Het samenwerkingsverband heeft een aantal tussenvoorzieningen ondergebracht op Saenstroom opdc en één voorziening in het Altra College.

4.1 Saenstroom opdc

4.1.1 Schakelklas en vmbo

In de schakelklas en het vmbo worden leerlingen geplaatst met forse leerachterstanden, gecombineerd met stagnatie in de sociaal-emotionele ontwikkeling. De leerlingen hebben wel de potentie om een vmbo-diploma te halen. In totaal hebben in het schooljaar 2014/2015 tweehonderd leerlingen gebruik gemaakt van deze voorziening.

4.1.2 Saenstroom TOP

Het doel van deze reboundvoorziening is leerlingen, die op een reguliere school niet meer te handhaven zijn, zo te begeleiden dat ze weer kunnen terugkeren naar hun oude of een andere school.

Saenstroom TOP wordt ook gebruikt als observatieplek, bijvoorbeeld als leerlingen na een verhuizing met een onduidelijk beeld worden aangemeld.

4.1.3 Saenstroom BBZ

Baanbegeleiding Zaanstad (BBZ) voorziet voor een gering aantal leerlingen in een behoefte. Door een combinatie van stage en onderwijs is het de bedoeling om leerlingen die op dat moment niet meer gemotiveerd zijn om te leren, te laten werken aan hun toekomst. Het doel van BBZ is voortijdig schooluitval te voorkomen, door leerlingen te begeleiden naar een beroeps- of bedrijfsopleiding.

4.2 Diagnostische klas

Het Altra College geeft de doorontwikkeling van het voormalige Op De Rails-traject vorm in de diagnostische klas. In deze tussenvoorziening kunnen leerlingen maximaal een half jaar verblijven. Het betreft leerlingen die vastlopen in het regulier onderwijs, zonder dat duidelijk is wat daarvan de oorzaak is. Ook leerlingen die voor langere tijd thuis hebben gezeten, kunnen in de diagnostische klas worden geplaatst. Door een intensieve begeleiding en jeugdhulp op de school wordt gekeken wat de redenen zijn en hoe de leerling het beste ondersteund kan worden. Het doel is om leerlingen terug te leiden naar het regulier onderwijs.

5 Doelen en resultaten

5.1 Doelen vanuit het ondersteuningsplan

In 2016 vindt een tussentijdse evaluatie van het ondersteuningsplan plaats. Daarbij zal ook de stand van zaken met betrekking tot een aantal doelen van het samenwerkingsverband worden onderzocht. In dit jaarverslag gaat het om een eerste indruk. De doelen uit het ondersteuningsplan:

1. De scholen voor regulier voortgezet onderwijs hebben op 1 augustus 2014 in hun schoolondersteuningsprofiel een arrangement opgenomen voor de voormalig rugzakleerlingen en leerlingen met vergelijkbare problematiek. Het arrangement is per 1 augustus 2014 operationeel. Alle scholen hebben dergelijke arrangementen per 1 augustus 2014 gerealiseerd.
2. De scholen voor praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs zorgen gezamenlijk uiterlijk op 1 augustus 2014 voor mogelijkheden om leerlingen die naar een cluster-3- of cluster-4-school buiten de regio worden verwezen met een individueel traject binnen de regio op te vangen. Het gaat uitsluitend om nieuw te verwijzen leerlingen. Deze doelstelling wordt nog niet gehaald. Weliswaar zijn de mogelijkheden iets toegenomen, maar er is nog geen duidelijk beleid hieromtrent vastgelegd. Om de ontwikkeling te stimuleren, is in 2016 een werkgroep gestart om het samenwerkingsverband hierover te adviseren.
3. Het aantal onterechte afstromers is op 1 augustus 2016 substantieel (met meer dan vijftig procent) afgenomen ten opzichte van 1 augustus 2012. Dit doel zal in 2016 worden onderzocht.
4. De expertise van het docententeam ligt bij de start van passend onderwijs op het niveau van de basisondersteuning. De indruk is dat de scholen hierin voldoende zijn geslaagd. Bij de tussentijdse evaluatie van het ondersteuningsplan zal in kaart worden gebracht of hier vorderingen in zijn gemaakt.
5. De competenties van docenten zijn op het niveau van de basisondersteuning. Scholen zijn hiermee zelf aan de slag gegaan en vanuit het samenwerkingsverband is gemeenschappelijke scholing georganiseerd in de vorm van modules Master SEN. De meeste scholen hebben als ontwikkelpunten genoemd: differentiëren en werken met een teamaanpak. In 2016 zal de ontwikkeling in kaart worden gebracht.
6. Het onderwijs sluit aan bij de 'één kind, één gezin, één plan'-gedachte en zoekt daarin adequate verbinding met de jeugdhulp. Hier is zeker een goede start mee gemaakt. Alle scholen hebben een aantal uur schoolmaatschappelijk werk beschikbaar om de verbinding te maken met de wijkgerichte jeugdteams die de drie gemeenten hebben ingericht om de jeugdhulp in te zetten. Er is nog geen sprake van een integrale aanpak.

5.2 Resultaten van de ondersteuning op de scholen

5.2.1 Kwantitatieve gegevens

Aan de scholen is gevraagd om gegevens aan te leveren, zodat het samenwerkingsverband zich een goed beeld kan vormen van de kwaliteit van de ondersteuning op de scholen. Hiervoor zijn kwantitatieve gegevens opgevraagd en is aan de scholen gevraagd hiervan een analyse te maken. Vervolgens heeft de directeur van het sa-

menwerkingsverband de scholen bezocht en is gesproken over de gegevens en de analyse. De scholen hebben de resultaten van hun arrangementen in beeld gebracht.

Daarbij gaat het in ieder geval om de resultaten die de leerlingen boeken na de begeleiding, de tevredenheid van ouders, leerlingen en personeel. Daarnaast hebben de meeste scholen de organisatie van hun arrangement geëvalueerd. De scholen vinden het nu nog lastig om resultaten te duiden, omdat er nog geen vergelijkbare gegevens beschikbaar zijn. Over het algemeen hadden de scholen geen doelen opgesteld met betrekking tot de resultaten van de leerlingen.

De resultaten van de scholen zijn per schoolsoort in beeld gebracht: praktijkscholen, vmbo-scholen, havo/vwo-scholen en het vmbo en de schakelklas van het opdc (zie tabel 1). Tussen de scholen onderling zijn verschillen, deze zijn niet opgenomen in het overzicht.

Tabel 1: Leerlinggegevens 2014/2015 (opgave volgens scholen)

	Praktijk- onderwijs	opdc	vmbo (excl. opdc)	havo/vwo	Totaal
Aantal leerlingen totaal	372	200	4892	4480	10015
Aantal lln. OPP	372	200	160	112	844
Percentage lln. met OPP	100%	100%	3,3%	2,5%	8,4%
Aantal in arrange- menten	54	43	189	132	378
Percentage in arran- gementen	15,0%	21,5%	3,9%	2,9%	3,8%
Aantal verw. VSO	5	10	16	9	40
Percentage VSO	1,3%	5%	0,3%	0,2%	0,4%
Aantal verw. TOP	1	3	25	5	34
Aantal verw. BBZ	0	0	7	0	7
Diagnostische klas	0	0	10	2	12
Chronisch ziek/ Fysieke beperking	2	1	15	9	27
Cluster 1/2	5	5	7	4	21

Opvallende verschillen zijn:

- Het aantal ontwikkelingsperspectieven (OPP's): sommige scholen hebben geconcludeerd dat hierin nog een slag te maken is. Een aantal scholen werkt met een arrangement dat niet individueel wordt ingezet, maar bijvoorbeeld in een groep of klas. Hiervoor worden geen OPP's afgegeven. Andere scholen gingen pas een OPP schrijven op het moment dat een leerling verwezen werd naar VSO of een tussenvoorziening. Een school heeft niet alle leerlingen die gebruik maakten van het arrangement een OPP gegeven. Weer een andere school vond het OPP te uitgebreid voor de geboden hulp.

In dat geval is het de vraag of een zwaar ondersteuningsarrangement nodig is.

- Het aantal leerlingen in de arrangementen: vooral de scholen met traject-groepen plaatsen daar relatief veel leerlingen in (ongeveer twee keer zoveel als het voormalige aantal rugzakleerlingen). Deels is dat te verklaren door dat een rugzak aan strikte criteria was gebonden. Zodra een leerling net niet aan de criteria voldeed, werd er geen indicatie, dus ook geen rugzak, afgegeven. Nu er wordt uitgegaan van ondersteuningsbehoeften kunnen deze leerlingen wel in aanmerking komen voor een arrangement. De meeste scholen zijn nog wel zoekende als het gaat om de toelating tot het arrangement. Zo was op de meeste scholen sprake van een lichte en een zware variant. Of was een leerling nog verbonden aan het arrangement in de vorm van nazorg of vangnet.
- In de praktijkscholen en in het opdc is het aantal leerlingen dat gebruik maakt van een arrangement procentueel hoger dan in de andere scholen. Dit komt overeen met het beeld dat er voor de invoering van passend onderwijs was, waarbij in het praktijkonderwijs en het opdc procentueel meer leerlingen een rugzak hadden.
- De tussenvoorzieningen worden vooral gebruikt door de vmbo-scholen. Dit komt ook overeen met het beeld dat al voor passend onderwijs bestond.
- Tot slot valt op dat er nog geen verschuivingen van leerlingstromen hebben plaatsgevonden. Het aantal leerlingen in het VSO, opdc en de andere tussenvoorzieningen is vergelijkbaar met de jaren ervoor. In het VSO is zelfs een lichte stijging te zien. Hier is geen duidelijke oorzaak voor gevonden. Aannemelijk is dat de scholen zich in het eerste jaar vooral gefocust hebben op de ontwikkeling van de arrangementen.

5.2.2 Kengetallen

In tabel 2 is een aantal kengetallen weergegeven. Hierbij wordt de ontwikkeling van leerlingenaantallen en –percentages voor praktijkonderwijs, leerwegondersteuning en VSO weergegeven. Bij alle drie is een lichte stijging te zien. Hieruit kun je voorzichtig concluderen dat het eerste jaar passend onderwijs nog niet geleid heeft tot een verandering in leerlingstromen.

Tabel 2: Leerlinggegevens per 1-10-2015 (bron: DUO)

	Regulier regio (aantal)	Pro regio (%)	Pro landelijk (%)	Iwoo regio (%)	Iwoo landelijk (%)	VSO (aantal)	VSO regio (%)	VSO landelijk (%)
1-10-2012	9.547	3,58	2,84	16,80	10,71	311	3,26	3,51
1-10-2013	9.796	3,67	2,92	16,07	10,67	326	3,33	3,61
1-10-2014	10.015	3,71	2,96	16,13	10,48	315	3,15	3,62
1-10-2015	10.023	3,79	2,98	16,01	10,23	337	3,36	3,47

5.2.3 Tevredenheidsonderzoeken

De meeste scholen hebben in 2014 of in 2015 een tevredenheidsonderzoek uitgevoerd met betrekking tot het arrangement in de school. Dit levert een beeld op waarbij ouders en leerlingen over het algemeen zeer tevreden zijn over de wijze waarop de scholen de leerlingen begeleiden. Vooral op het gebied van betrokkenheid en communicatie scoren de scholen hoog. De meeste ouders en leerlingen waren tevreden over de geboden hulp en de mate waarin dat hun functioneren verbeterde. Hierin kwamen wel individuele verschillen naar voren. Zo was het ene kind op een school enorm vooruitgegaan, terwijl een ander kind op dezelfde school weinig verschil had gemerkt. Verbeterpunten waren er ook. Deze gingen vaak over schoolspecifieke organisatorische punten.

De tevredenheid onder medewerkers is ook positief beoordeeld. Vooral bij de scholen die zowel in 2014 als in 2015 een tevredenheidsonderzoek hebben afgenomen is te zien dat de medewerkers de ondersteuningsarrangementen een positieve ontwikkeling vinden, waarbij met name leerlingen met ondersteuningsbehoeften beter tot hun recht komen. Daar waar in het eerste jaar nog niet alle medewerkers in de scholen op de hoogte waren van het arrangement en wat daar precies gebeurde, zie je in het tweede jaar dat de meeste medewerkers goed op de hoogte zijn. Ontevredenheid doet zich met name voor op praktische punten. Op alle onderzochte scholen zijn de voorzieningen goed bekend bij de medewerkers, maar niet is altijd duidelijk hoe de rollen tussen afdelingsleider, zorgteam en medewerkers van een arrangement zijn verdeeld. Ook is zichtbaar dat de docenten zich nog meer moeten ontwikkelen op het punt van handelen in de klas. Daar waar alle scholen zich voorgenomen hadden de expertise vanuit de arrangementen over te brengen naar de klassensituatie in de vorm van observaties en handelingsadviezen, is te zien dat deze ontwikkeling nog niet voldoende is ingezet.

Als ouders en school het niet eens zijn over de begeleiding of over een eventuele verwijzing naar een tussenvoorziening of VSO, kan het samenwerkingsverband onafhankelijk advies uitbrengen. Daarnaast kunnen ouders of school een onderwijsconsulent inschakelen om uit de impasse te komen. Tot slot kunnen ouders een klacht indienen bij het schoolbestuur of een geschil aanhangig maken bij de landelijke geschillencommissie passend onderwijs.

Uit tabel 3 blijkt dat in de havo/vwo-scholen het meest gebruik wordt gemaakt van deze mogelijkheden. De indruk is dat ouders zich op havo/vwo-scholen minder makkelijk neerleggen bij een advies waarbij hun kind verwezen wordt. Het geschil bij Saenstroom opdc is positief uitgevallen voor de school.

Tabel 3: Geschillen (volgens opgave scholen)

	Klachten bij bestuur	Geschillen commissie	Inzet onderwijsconsulenten	Adviezen swv
Praktijkonderwijs			2	3
opdc		1	1	
vmbo (excl. opdc)			2	2
havo/vwo	2		2	7
VSO	1		3	1
Totaal	3	1	10	13

5.2.4 Resultaten diagnostische klas

In totaal hebben veertien leerlingen gebruik gemaakt van de diagnostische klas (twaalf uit de scholen en twee vanuit een thuiszitsituatie). Van deze leerlingen is 73 procent uitgestroomd naar het VSO en 27 procent is teruggegaan naar regulier vo. Dit resultaat is teleurstellend. De belangrijkste redenen zijn:

- Voor een aantal leerlingen/ouders bleek een directe stap naar VSO te groot en is de diagnostische klas gebruikt als tussenstap;
- De verbinding met de school van herkomst is vanuit de diagnostische klas teveel losgelaten, waardoor een terugkeer steeds verder uit beeld raakte.

Voor een aantal leerlingen bleek het VSO het meest passend na het traject in de diagnostische klas.

Er is een verbeterplan opgesteld om te komen tot betere resultaten.

5.2.5 Resultaten Saenstroom TOP

In 2014/2015 hebben 37 leerlingen (34 uit de scholen en 3 van buiten) gebruik gemaakt van Saenstroom TOP. De herkomst van deze leerlingen is terug te zien in tabel 4.

Tabel 4: Herkomst leerlingen Saenstroom TOP

	Percentage
havo/vwo	13,50%
vmbo	68%
praktijkonderwijs	2,50%
opdc	8%
van buiten/ter observatie	8%

Van de leerlingen die gebruik hebben gemaakt van de TOP-voorziening is 70 procent naar een passend vervolg gegaan in het regulier onderwijs. Dertig procent kon niet terugkeren naar regulier onderwijs en is geplaatst in het speciaal onderwijs, een tussenvoorziening of een thuiszitter geworden.

Dit beeld komt overeen met voorgaande jaren.

5.2.6 Resultaten Saenstroom BBZ

In 2014/2015 hebben twaalf leerlingen gebruik gemaakt van BBZ. Dit is bijna een halvering in vergelijking met het jaar ervoor. Hiervoor is geen directe verklaring te geven. Deze trend lijkt zich in 2015/2016 voort te zetten.

De resultaten waren goed: tien leerlingen zijn in een niveau-2- of niveau-3-opleiding van het ROC geplaatst en twee leerlingen zijn teruggekeerd in het vmbo. Daarmee is voor alle leerlingen uit deze voorziening voortijdig schoolverlaten voorkomen.

5.3 Thuiszitters en verzuimpreventie

Volgens de cijfers van leerplicht zijn er in 2014/2015 in totaal twaalf leerlingen voor kortere of langere tijd thuiszitters geweest. Hiervan zijn vijf leerlingen weer in een onderwijssetting geplaatst. Twee leerlingen zijn 18 jaar geworden en vallen daarmee niet meer onder de kwalificatieplicht. Vanaf november wordt het aantal thuiszitters tweemaandelijks doorgegeven aan de inspectie, waarbij zichtbaar is welke stappen er worden gezet (zie tabel 5a).

Leerplicht is voor de registratie afhankelijk van de meldingen van de scholen. Hoewel de definitie helder is, gaat het niet alleen om ongeoorloofd verzuim, maar ook om leerlingen die geoorloofd thuiszitten, bijvoorbeeld vanwege psychische of lichamelijke redenen. De thuiszitters worden maandelijks met leerplicht besproken. Steeds meer wordt gekeken wat wel mogelijk is voor leerlingen die thuiszitten of voor wie dat dreigt te gebeuren. De overheid heeft hiervoor meer wettelijke ruimte gecreëerd en zal daarvoor enkele aanpassingen in de wet realiseren.

Voorkomen van thuiszitten of voortijdig schoolverlaten is nog belangrijker geworden. Het belangrijkste signaal is het verzuim van een leerling. Om daar zicht op te krijgen, heeft de afdeling leerplicht samen met de scholen eenmalig een analyse gemaakt van de verzuimadministratie. Hieruit bleek dat 12 procent van de leerlingen meer dan 80 uur per jaar (geoorloofd) verzuimt. Het samenwerkingsverband heeft samen met leerplicht een handreiking verzuimpreventie gemaakt, waarin de stappen zijn opgenomen, die door de school gezet kunnen worden om verzuim terug te dringen en mogelijk thuiszitten te voorkomen. Aan de scholen is gevraagd een nulmeting van het verzuim te maken en beleid af te spreken om het verzuim aan te pakken. In 2016 zal gekeken worden welke gemeenschappelijke afspraken hierover gemaakt kunnen worden.

Naast thuiszitters zijn er absoluut verzuimers (leerlingen zonder schoolinschrijving) en leerlingen met een vrijstelling van leerplicht. In 2014/2015 zijn 32 absoluut verzuimers bij leerplicht bekend. Daarvan zijn 22 leerlingen weer ingeschreven in een school (zie tabel 5b). 31 leerlingen hadden in 2014/2015 een vrijstelling van leerplicht: 19 vanwege lichamelijke of psychische redenen, 10 leerlingen volgden onderwijs in het buitenland en 2 leerlingen hadden een vrijstelling op grond van richting (zie tabel 5c). Vanaf 2016 zullen nieuwe aanmeldingen voor vrijstellingen besproken worden met het samenwerkingsverband.

Tabel 5a: thuiszitters (bron: leerplicht)

Thuiszitters	2013-2014	2014-2015
Bij aanvang schooljaar	6	6
Nieuwe gevallen daarna	16	6
Langer dan 3 maanden	12	11
Verhuisd	0	0
18 jaar geworden	1	2
opgelost	10	5

Tabel 5b: absoluut verzuim (bron: leerplicht)

Absoluut verzuim	2013-2014	2014-2015
Totaal	20	32
Langer dan 3 maanden	3	6
Weer ingeschreven	11	22

Tabel 5c: vrijstellingen van de inschrijvingsverplichting

Vrijstellingen	2013-2014	2014-2015
Psych/lich. grond	14	19
Richting onderwijs	1	2
Scholing buitenland	7	10
Totaal	22	31

5.4 Commissie voor toewijzing en advies (CTA)

De CTA heeft een evaluatieverslag gemaakt over het schooljaar 2014/2015.

De bevindingen zijn als volgt:

1. Tevredenheid commissieleden

De leden zijn tevreden over de samenwerking. Ze geven aan dat er voldoende ruimte is voor de inbreng van hun standpunt en zij het idee hebben dat er voldoende expertise is in de commissie. Als positief punt wordt genoemd dat deelname bijdraagt aan de vergroting van de expertise bij de commissieleden over de diverse voorzieningen. Dit kan in de school behulpzaam zijn bij de inschatting of speciaal onderwijs nodig is. Als aandachtspunt wordt genoemd dat de samenstelling divers moet blijven.

2. Tevredenheid zorgcoördinatoren

De zorgcoördinatoren geven aan dat ze tevreden zijn over de samenwerking en over de communicatie vanuit de CTA. Een aantal geven suggesties ter verbeteren van het aanmeldformulier. Dit heeft geleid tot een aantal aanpassingen in het formulier. Sommige zorgcoördinatoren willen een grotere bereikbaarheid van de CTA. Dit voorstel is niet overgenomen.

Tevens is de suggestie gedaan dat het primair onderwijs vragen kan stellen aan de CTA over leerlingen in groep 8 in verband met de overstap. Deze mogelijkheid is op de povo-avond en in de povo-brochure aangegeven.

3. Adviezen

Naast de adviezen die scholen en ouders vragen, wordt ook in verband met het leerlingenvervoer een verklaring gevraagd aan het samenwerkingsverband met betrekking tot de dichtstbijzijnde passende school. Hierover adviseert de CTA aan de directeur van het samenwerkingsverband.

4. Kwaliteit dossiers

De kwaliteit van de aangeleverde dossiers verschilt sterk per school. Dit wordt nu nog gezien als een leerproces. Sommige scholen wachten erg lang met aanvragen, ze kunnen in een eerder stadium al advies vragen.

In onderstaande tabellen is het aantal behandelde dossiers door de CTA opgenomen.

Tabel 6: Aantal aanmeldingen voor het vmbo en de schakelklas van Saenstroom opdc in 2014/2015

Herkomst	Aantal aanmeldingen	Groen	Oranje	Rood	Teruggetrokken	Geplaatst
PO	99	77	8	10	4	85
Schakelklas	15	14	0	1		14
Zij-instroom	5	2	0	3		2
Totaal	119	93	8	14	4	102

Het onderscheid tussen groene, oranje en rode dossiers wordt door de CTA gemaakt om bij een eventuele overaanmelding voor deze voorziening de oranje dossiers af te kunnen wijzen. Rood wordt direct afgewezen en groen wordt direct toegelaten.

Tabel 7: Aantal aanmeldingen voor tussenvoorzieningen in 2014/2015

	toegelaten	afgewezen
TOP	24	0
Diagnostische klas	13	1
Herstart	2	0
BBZ	11	2
Totaal	50	3

Tabel 8: Aantal TLV-aanvragen in 2014/2015

	ingediend	toegekend	afgewezen
Toelatingsverklaringen	107	104	3

De CTA heeft vijftien keer vergaderd over de toelating tot het vmbo en de schakelklas op het opdc en zestien keer voor de afgifte van de toelaatbaarheidsverklaringen.

6 Samenwerking

6.1 Primair onderwijs

De samenwerking met het primair onderwijs spitst zich toe op de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. In 2015 is als gevolg van de invoering van de verplichte eindtoets gewerkt met een nieuwe povo-procedure. Daar waar voorheen bij alle leerlingen in groep 8 een capaciteitenonderzoek werd uitgevoerd, gebeurde dit in 2015 niet meer. Wel was het mogelijk een consultatiegesprek te voeren, voordat het definitieve advies werd uitgebracht. Onderwerpen van gesprek waren: twijfel over het advies en/of ondersteuningsvragen van leerlingen waarbij er twijfel was of de ondersteuning geboden kon worden in het reguliere voortgezet onderwijs. De basisschool nam het initiatief voor een gesprek. In totaal zijn vorig jaar over 80 leerlingen consultatiegesprekken gevoerd.

Daarnaast is goed gekeken naar de overdracht van gegevens in het onderwijskundig rapport (OKR). In het OKR is rekening gehouden met de gegevens die de scholen uit hun leerlingvolgsysteem kunnen halen en welke informatie is opgenomen in de ontwikkelingsperspectieven (OPP) die de basisscholen gebruiken. De beschrijving in het OPP dat in het primair onderwijs wordt gebruikt, sluit goed aan bij het OPP in het voortgezet onderwijs. Wel bleek uit de verzamelde gegevens dat het OPP in het primair onderwijs minder vaak wordt opgesteld dan verwacht. Leerlingen waarbij in het voortgezet onderwijs extra ondersteuning nodig was, bleken slechts in een beperkt aantal gevallen te beschikken over een OPP als deze leerlingen afkomstig waren uit het regulier basisonderwijs. Leerlingen die vanuit het SBO naar het vo kwamen, hadden vrijwel allemaal een OPP.

De samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs voeren structureel overleg met de gemeenten in het zogenaamde kernteam over de aansluiting met de jeugdhulp en andere gemeenschappelijke thema's.

6.2 Aansluiting vo-mbo

In de aansluiting tussen vo en mbo met betrekking tot leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, is een aantal vorderingen gemaakt:

- Er zijn nieuwe afspraken gemaakt over de overdracht van gegevens (via Intergrip);
- In een gezamenlijk overleg met de gemeente Zaanstad zijn de eerste stappen gezet over de zaken die afgesproken moeten worden rond kwetsbare jongeren: o.a. aansluiting arbeidsmarkt;
- In het kader van voortijdig schoolverlaten wordt intensief gevolgd welke resultaten er worden geboekt (Zaans Verbond);
- De plusvoorzieningen zijn geëvalueerd. Nieuwe afspraken worden gemaakt in 2016.

Er is ook een belangrijk knelpunt gesignaleerd. Leerlingen die in het mbo vastlopen, voor een deel voormalige VSO-leerlingen, vallen regelmatig terug naar het VSO om daar een traject *Altra Werkt!* te volgen, dan wel een niveau-1- of niveau-2-diploma te

halen. De leerlingen hebben dan een toelaatbaarheidsverklaring nodig van het vo, terwijl zij uitvallen vanuit het mbo. De invulling van de zorgplicht door het mbo en de toelaatbaarheid van mbo-leerlingen in het VSO vragen aandacht. Oplossingen zijn nog niet voorhanden.

6.3 Gemeenten

- Leerplicht

De afdeling leerplicht van de gemeente Zaanstad gaat niet alleen over de leerlingen uit Zaanstad, maar ook die uit Wormerland en Oostzaan. Dit is een voordeel, omdat vrijwel de gehele populatie van het vo in onze regio onder verantwoordelijkheid van de afdeling leerplicht van de gemeente Zaanstad valt. De volgende activiteiten zijn dit jaar uitgevoerd:

- Maandelijks bespreking thuiszitters
- Verzuimanalyse op de scholen voor vo
- Handreiking opgesteld ten behoeve van preventieve aanpak verzuim

De afdeling leerplicht heeft op een aantal scholen in het kader van preventie een leerplichtsprekbeurt gehouden. De verzuimanalyses lieten zien dat er vaak sprake is van veel geoorloofd verzuim. De gemeente Zaanstad heeft de beschikbaarheid van de jeugdartsen met ingang van 2016 verhoogd, om meer vat te krijgen op het verzuim wegens ziekte.

- Leerlingenvervoer

De gemeente Zaanstad vraagt aan het samenwerkingsverband een verklaring, waarin staat wat de dichtstbijzijnde passende school is voor een leerling, om daar de toekenning van het leerlingenvervoer op af te stemmen. Ouders en basisscholen zijn zich er niet altijd bewust van dat het vervoer naar een school buiten de regio niet in alle gevallen in aanmerking komt voor (volledige) vergoeding. De voorlichting hierover is aangepast.

- Jeugdhulp

Alle gemeenten in de regio werken met wijkgerichte jeugdteams. De scholen hebben leerlingen uit meerdere wijken. Om de aansluiting te optimaliseren, hebben de gemeenten het schoolmaatschappelijk werk voor drie uur per week gefaciliteerd. Er is voor zorgcoördinatoren, schoolmaatschappelijk werkers en jeugdteams een aantal activiteiten georganiseerd om de samenwerking te stimuleren, onder andere tweemaal in de vorm van studiemiddagen. Daarnaast hebben alle jeugdteams voor hun netwerk een zogenoemde roadshow georganiseerd, waarbij zij zich op hun locatie presenteerden. In 2016 zal de inzet van de schoolmaatschappelijk werkers geëvalueerd worden.

7 Verwachtingen voor 2016

7.1 Lwoo- en pro-budgetten naar het samenwerkingsverband

In 2016 komt de verantwoordelijkheid voor de lwoo- en probudgetten onder de samenwerkingsverbanden te vallen. Dit betekent een forse verhoging van het budget en een uitbreiding van de taken om deze budgetten op de een goede manier toe te kennen aan de samenwerkingsverbanden. Tot 2018 blijft de manier van toekennen in de lijn met het landelijk beleid van de afgelopen jaren. De schoolbesturen en het samenwerkingsverband zullen in 2016 bespreken hoe het beleid er na 2018 uit komt te zien en welke consequenties dit heeft voor de middelen. Medio 2016 wordt een uitspraak verwacht over het al dan niet landelijk verevenen van de middelen voor lwoo en pro.

7.2 Evaluatie ondersteuningsplan

Er zal een tussentijdse evaluatie van het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband plaatsvinden. Er wordt onder andere gekeken naar de inrichting, organisatie en gang van zaken. Tevens zal er meer duidelijkheid komen over haalbaarheid van de doelstellingen.

7.3 Overige belangrijke punten voor 2016

- Opzet kwaliteitssystemen
- Doorontwikkeling arrangementen
- Aanpak preventie ziekteverzuim
- Verdere terugdringing aantal thuiszitters, incl. vrijstellingen
- Samenwerking met jeugdhulp (o.a. inzet schoolmaatschappelijk werk)
- Doorlopende lijn naar mbo

8 Verslagen ALV en OPR

8.1 Verslag Algemene Ledenvergadering

Inleiding

De algemene ledenvergadering vormt het toezichthoudend orgaan van het samenwerkingsverband. Er zijn vier schoolbesturen voor voortgezet onderwijs en drie schoolbesturen voor voortgezet speciaal onderwijs lid van de coöperatie, één bestuur voor voortgezet speciaal onderwijs is deelnemer. In de regio Zaanstreek zijn 11 scholen voor voortgezet - en 2 scholen voor voortgezet speciaal onderwijs gevestigd. Daarnaast beschikt de regio over een orthopedagogisch didactisch centrum (OPDC). Twee schoolbesturen hebben uitsluitend locaties buiten de regio. Hiervan maken leerlingen gebruik die woonachtig zijn in de gemeenten die bij onze regio horen.

Leden

De volgende schoolbesturen zijn lid van de Coöperatieve Vereniging en hebben een school in de regio:

- Stichting OVO Zaanstad, 2 havo/vwo-scholen, 3 vmbo-scholen, 1 praktijk-school
- Stichting ZAAM, 1 havo/vwo-school, 1 vmbo-school, 1 praktijkschool
- Stichting Compas, 1 school voor vmbo
- Stichting St. Michaël, 1 school voor havo/vwo
- Stichting Zaan Primair, 1 vso-school (zeer moeilijk lerend)
- Stichting Altra, 1 vso-school (zeer moeilijk opvoedbaar)

Stichting Heliomare en stichting Orion hebben uitsluitend scholen buiten de regio. Ook de stichting Altra heeft een aantal scholen buiten de regio waar leerlingen vanuit de Zaanstreek gebruik van maken.

Stichting Orion is als deelnemer aangesloten bij het samenwerkingsverband, Heliomare is lid.

Het OPDC is ondergebracht bij de Stichting Saenstroom, gevormd door OVO Zaanstad en ZAAM.

Bestuur en toezicht

Bij het oprichten van de Coöperatieve Vereniging is gesteld dat het samenwerkingsverband zou starten met een directeur, een bestuur en de algemene ledenvergadering. Hierbij neemt het bestuur de besluiten die door de directeur worden voorbereid en keurt de algemene ledenvergadering de besluiten van het bestuur goed, voor zover dit volgens de statuten nodig is. De rol van het bestuur in relatie tot de algemene ledenvergadering was in het kader van 'good governance' niet helemaal comfortabel. Immers de bestuursleden maakten ook deel uit van de ledenvergadering. Toch is hiervoor bij aanvang gekozen, omdat er veel belangrijke beslissingen genomen dienden te worden en daardoor de bestuurlijke verantwoordelijkheid groot was.

Na de start van passend onderwijs bleek dat er een goede basis is gelegd en is in de loop van 2015 besloten de bestuurlijke verantwoordelijkheid neer te leggen bij de directeur. Na een sollicitatieprocedure, is de directeur als directeur-bestuurder aan-

gesteld en heeft het voormalige bestuur als agendacommissie nog een adviserende rol. Naast de agendacommissie is er een auditcommissie gevormd die vooral een adviserende rol speelt ten aanzien van de financiën. De toezichhoudende rol ligt nu bij de algemene ledenvergadering.

Het oorspronkelijke bestuur heeft driemaal vergaderd; de agendacommissie heeft tweemaal vergaderd en de auditcommissie heeft ook tweemaal vergaderd in 2015.

De Algemene Ledenvergadering is zes keer bij elkaar gekomen.

De belangrijkste besluiten hadden betrekking op:

- Jaarrekening en jaarverslag over 2014
- Nieuwe statuten met statuswijziging van directeur naar directeur-bestuurder, bestuur wordt agendacommissie
- Privacyreglement
- Groeiregeling vso
- Inzet expertise van vso als gevolg van tripartiete overeenkomst
- Beleid ten aanzien van de lwoo-aanwijzingen en de toelaatbaarheidsverklaringen voor het praktijkonderwijs
- Begroting 2016, inclusief de meerjarenbegroting

Tot slot

Het samenwerkingsverband wordt gekenmerkt door prettige onderlinge verhoudingen en een grote inzet om leerlingen op een goede plek in het onderwijs te plaatsen met passende ondersteuning. Het eerste jaar hebben de medewerkers in de scholen en het samenwerkingsverband zich optimaal ingespannen om dit voor elkaar te krijgen.

8.2 Verslag OPR

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag van de Ondersteuningsplanraad van het Samenwerkingsverband VO Zaanstreek (OPR) over 2015. In dit jaarverslag wordt aangegeven, hoe de OPR is samengesteld, wanneer de OPR vergaderd heeft en wordt nader ingegaan op de onderwerpen die tijdens de vergaderingen zijn besproken.

Het onderlinge vertrouwen en de constructieve samenwerking waren een groot genoegen en de hoop is uitgesproken, dat zich dat nog verder ontwikkelt in de komende jaren.

Samenstelling OPR

De OPR is het medezeggenschapsorgaan van het Samenwerkingsverband VO Zaanstreek en bestaat uit een geleding personeel en een geleding ouders/leerlingen, afgevaardigd door de (G)MR van de schoolbesturen:

- Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Zaanstad
- Stichting Zaam, Interconfessioneel Voortgezet Onderwijs
- Onderwijsstichting St. Michaël
- Stichting Voortgezet Onderwijs Compas

- Stichting Zaan Primair voor Openbaar Primair en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs
- Stichting Altra
- Stichting Heliomare Onderwijs

De OPR telt 6 medewerkers, 3 ouders en 3 leerlingen van aangesloten scholen. Onderstaande personen hadden zitting in de OPR-vergaderingen in 2014 en 2015:

Personeelsgeleding (6 leden)

- 2 leden vanuit OVO Zaanstad
- 1 lid vanuit ZAAM
- 1 lid vanuit Sint Michaël
- 1 lid vanuit Altra
- 1 lid vanuit Heliomare

De voorzitter en secretaris komen beide uit de personeelsgeleding.

Leerlinggeleding

- 1 leerling van ZAAM
- 1 leerling van OVO Zaanstad
- 1 leerling van Altra

Deze plek is niet vervuld. De ouder-/leerlinggeleding heeft er voor gekozen deze plek door een ouder uit één van de vso-scholen te laten invullen.

Oudergeleding

- 1 ouder van Sint Michaël
- 1 ouder van Zaan Primair
- 1 ouder van ZAAM
- 1 ouder van Heliomare (ter vervanging van de leerling)

De OPR heeft 2015 in drie keer vergaderd, te weten:

- 21 mei 2015
- 3 september 2015
- 24 september 2015

In de maand februari van 2015 heeft een aantal leden van de OPR een bezoek aan een aantal scholen gebracht om een beeld te krijgen van de arrangementen die op de scholen zijn ingericht.

Verslag 2015

21 mei 2015

De OPR kreeg tijdens deze vergadering een update m.b.t. passend onderwijs in de Zaanstreek, zoals het overzicht beroeps- en geschillencommissies en informatie voor ouders en scholen, de begroting 2015, jaarverslag van 2014, de groeiregeling voor het vso en afspraken met de gemeenten inzake aansluiting onderwijs-jeugdhulp.

Daarnaast stond ter informatie geagendeerd het verzuim 2013/2014, het aanbod Master Sen en de financiering van de ambulante begeleiding.

3 september 2015

Mede door de werkbezoeken is het inzicht van de OPR-leden in passend onderwijs gegroeid. De OPR-leden voelen zich meer thuis in de materie. Bij de bespreking van de tekst van het ondersteuningsplan m.b.t. LWOO en PRO blijkt dat de leden het passend-onderwijs-concept door willen trekken. De OPR geeft als advies, de strategische overweging om het PRO/LWOO traject te laten opgaan in het passend onderwijsbeleid.

24 september 2015

Tijdens deze bijeenkomst heeft de OPR ingestemd met het beleid ten aanzien van de verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband per 1 januari 2016 voor het afgeven van lwoo-aanwijzingen en toelaatbaarheidsverklaringen voor het praktijkonderwijs, zoals dit wordt opgenomen in het ondersteuningsplan.

Daarnaast zijn de OPR-statuten en -reglementen unaniem verlengd voor 2 jaar.

9 Financiën

9.1 Continuïteitsparagraaf

Kengetal	1-10-2015	2016	2017	2018
Aantallen leerlingen van vestigingen aangesloten bij het SVZ	10.037	9.856	9.826	9.699
Personele bezetting	31-12-2015			
Bestuur / Management	0,87	0,87	0,87	0,87
Ondersteunend Personeel	0,70	0,70	0,70	0,70

Toelichting

Het Samenwerkingsverband heeft weinig personeel in dienst. Er zal een uitbreiding van de ondersteuning plaatsvinden vanaf 2016 in verband met de omvang en complexiteit van de werkzaamheden o.a. door de verantwoordelijkheid voor de toekenning van lwoo- en pro-middelen.

9.2 Meerjarenbegroting en meerjarenbalans

De meerjarenbegroting is opgesteld voor kalenderjaren. Conform de doelstelling en uitgangspunten van het samenwerkingsverband worden de beschikbare middelen na afdracht zoveel mogelijk ingezet in tussenvoorzieningen en doorgezet naar de aangesloten scholen ten behoeve van hun arrangementen.

9.2.1 Meerjarenbegroting

	Gerealiseerd 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Baten				
Rijksbijdragen	3.701.552	14.961.500	14.725.500	14.648.500
Totaal afdrachten	1.535.561-	11.692.000-	11.732.000-	-11.599.000
Totaal doorbetalingen	1.566.566-	2.304.500-	2.482.500-	-2.517.000
Totaal Rijksbijdragen	599.425	965.000	511.000	532.500
Overige baten	362.972	318.000	239.000	239.000
Totaal baten	962.397	1.283.000	750.000	771.500
Lasten				
Personele lasten	114.025	124.000	124.000	124.000
Huisvestingslasten	8.000	8.000	8.000	8.000
Overige lasten	806.667	872.000	522.500	482.500
Totaal lasten	928.692	1.004.000	654.500	614.500
Resultaat	33.705	279.000	95.500	157.000
Financiële baten	5.536	5.000	5.000	5.000
Eindresultaat	39.241	284.000	100.500	162.000

9.2.2 Meerjarenbalans

Activa	2015	2016	2017	2018
Materiele vaste activa	-	-	-	-
Vlottende activa	60.474	60.474	60.474	60.474
Liquide middelen	881.109	1.165.109	1.265.609	1.427.609
Totaal activa	941.583	1.225.583	1.326.083	1.488.083

Passiva				
Eigen vermogen	484.574	484.574	484.574	484.574
Reserve verevening lwoo/pro		284.000	384.500	546.500
Kortlopende schulden	457.009	457.009	457.009	457.009
Totaal passiva	941.583	1.225.583	1.326.083	1.488.083

Tot op heden is nog geen besluit genomen over een mogelijke landelijke verevening van de middelen LWOO/PrO, zoals dat wel voor de vso-middelen is gedaan. Bij een verevening betekent dit voor het samenwerkingsverband een forse teruggang in de omvang van het budget. Besluitvorming over een mogelijke verevening vindt plaats in 2016, uitvoering wordt op zijn vroegst verwacht in 2018. Het verwachte overschot op de lwoo/pro middelen wordt derhalve in de meerjarenbalans toegevoegd als bestemmingsreserve.

9.2.3 Kengetallen

Met betrekking tot de kengetallen dient opgemerkt te worden dat er nog geen normgetallen beschikbaar zijn, omdat de Samenwerkingsverbanden nog maar kort bestaan. De verwachting is dat die over 2 tot 3 jaar beschikbaar zullen zijn.

Kengetallen financiële positie	2015
Solvabiliteit 1 EV/TV	0,49
Liquiditeit (current ratio)	1,95
Rentabiliteit	3,86%
Personele lasten/Totale lasten	11,59%

9.3 Overige gegevens

9.3.1 Interne risicobeheersings- en controlesysteem

Jaarlijks wordt de begroting voor het volgende kalenderjaar opgesteld. Monitoring van de resultaten wordt vier maal per jaar gedaan door middel van een financieel overzicht waarin verschillen tussen begroting en realisatie worden geanalyseerd en toegelicht. Indien deze analyse aanleiding geeft tot verschillen op jaarbasis dan wordt de forecast hierop bijgesteld.

Binnenkomende financiële beschikkingen van het ministerie worden gecontroleerd en vergeleken met de gemaakte aannames in de begroting. Leerlingaantallen en –kenmerken worden gemonitord zodat we voortdurend in staat zijn onze financiële positie en prognoses te beoordelen en zo nodig aan te passen.

In het komend jaar zullen wij ten behoeve van een verbeterde administratieve organisatie en interne beheersing een duidelijke beschrijving van de rollen van bestuur, directie, FZ en concerncontroller opstellen, plus een jaarplanning van de te verrichten werkzaamheden van deze rollen/functionarissen.

9.3.2 Risico's

De directe risico's voor het samenwerkingsverband als organisatie zijn beperkt, omdat de middelen vooral worden doorgezet naar de scholen. Voor het samenwerkingsverband bestaat er vooral een risico in geval er sprake is van langdurig ziekteverzuim. Hiervoor wordt geen aparte voorziening getroffen. Het risico zal gedekt worden vanuit de buffer van het eigen vermogen.

Voor de aangesloten besturen zijn de volgende risico's te noemen.

1. Veranderingen in leerlingontwikkeling, b.v. als er meer leerlingen in aanmerking komen voor vso dan verwacht. In principe is de commissie voor toewijzing en advies onafhankelijk bij het nemen van beslissingen over een toelaatbaarheidsverklaring. De commissie brengt advies uit aan de directeur die uiteindelijk beslist. Daarmee liggen de sturingsmogelijkheden bij de directeur. Indien er toch meer leerlingen gebaat zijn bij vso dan verwacht, betekent dit voor de reguliere scholen dat er minder middelen voor extra ondersteuning beschikbaar zijn.
2. In 2016 komen de budgetten voor leerwegondersteuning en praktijkonderwijs voor het eerst onder de verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband. Op basis van de afgegeven indicaties voor praktijkonderwijs en leerwegondersteuning zal DUO de bijbehorende budgetten direct uitkeren aan de scholen waar deze leerlingen staan ingeschreven. De overgebleven middelen komen ten goede aan het samenwerkingsverband en vallen onder de lichte ondersteuning. Indien de middelen niet toereikend zijn worden deze ingehouden op het toe te kennen lichte ondersteuningsbudget van het samenwerkingsverband. Op dat moment moet kritisch gekeken worden welke consequenties dit heeft voor de verdeling van deze middelen onder de reguliere scholen en de tussenvoorzieningen.
3. In het wetsvoorstel integratie van lwoo en pro in passend onderwijs wordt gesproken over een mogelijke verevening van de budgetten voor lwoo en pro. Een verevening zou voor de scholen die lwoo of pro verzorgen een flinke vermindering van de middelen betekenen (30%). De directeuren van de vmbo- en praktijkscholen zijn met elkaar in gesprek om de mogelijke consequenties van het wetsvoorstel voor te bereiden. Landelijke besluitvorming over verevening vindt plaats in 2016. De verwachting is dat de daadwerkelijke toepassing van verevening vervolgens uiterlijk vanaf 2020 zal worden uitgevoerd. Als beheersmaatregel is afgesproken de middelen die in de komende jaren overblijven vanuit het budget lwoo en pro te reserveren voor dit risico.

Zowel bij het eerste als tweede genoemde risico kan bij een overschrijding van het budget van het samenwerkingsverband in het uiterste geval worden gekort op de

lumpsum van alle scholen van het samenwerkingsverband. Op dit moment speelt dit niet. Het is verstandig om over de consequenties van een overschrijding het komende jaar afspraken te maken.

10 Jaarrekening

10.1 Grondslagen voor de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs (RJO).

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

De activa en passiva zijn voor zover niet anders vermeld opgenomen tegen nominale waarde. Het resultaat wordt bepaald als verschil tussen enerzijds de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en anderzijds de kosten en lasten van het jaar, geëvalueerd tegen historische kostprijzen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. De vergelijkende cijfers zijn, waar nodig slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast. Deze aanpassing heeft geen gevolgen voor het eigen vermogen of resultaat.

De vergelijkende cijfers betreffen de periode augustus tot en met december 2014, omdat de activiteiten feitelijk gestart zijn per 1 augustus 2014.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Voor zover voor het vereiste inzicht noodzakelijk wordt geacht worden de verbonden partijen afzonderlijk opgenomen en toegelicht.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens geëvalueerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk zijn aan de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het

risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Grondslagen voor de voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Voor SVZ zijn een jubileumvoorziening, voorziening spaarverlof en voorziening verlofsparen keuzebudget niet materieel en derhalve in dit verslagjaar niet opgenomen.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd; uitgaven en risico's die hun oorsprong hebben in het boekjaar worden in de jaarrekening verwerkt indien zij bekend zijn op het moment van het opmaken van de jaarrekening.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen.

10.2 Balans per 31-12-2015

Activa	31-12-2015	31-12-2014
<u>Materiele vaste activa</u>	-	-
<u>Vlottende activa</u>		
Debiteuren	13.906	-
Overlopende activa	46.568	110.623
Liquide middelen	<u>881.109</u>	<u>555.208</u>
<u>Totaal vlottende activa</u>	<u>941.583</u>	<u>665.831</u>
Totaal activa	941.583	665.831

Passiva	31-12-2015	31-12-2014
<u>Eigen vermogen</u>		
Eigen vermogen voor resultaat	445.333	450.000
Resultaat boekjaar	<u>39.241</u>	<u>4.667-</u>
<u>Totaal Eigen vermogen</u>	<u>484.574</u>	<u>445.333</u>
<u>Kortlopende schulden</u>		
Crediteuren	173.161	2.928
Overlopende passiva	276.800	212.325
Belastingen en sociale premies	<u>7.048</u>	<u>5.245</u>
<u>Totaal kortlopende schulden</u>	<u>457.009</u>	<u>220.498</u>
Totaal passiva	941.583	665.831

10.3 Staat van baten en lasten 2015

	Gerealiseerd 2015	Begroting 2015	Gerealiseerd aug/dec 2014
Baten			
Totaal zware en lichte ondersteuning	3.701.552	3.488.303	736.267
Afdracht VSO teldatum (via DUO)	1.535.561-	1.454.345-	-
Totaal doorbetalingen	1.566.566-	1.424.174-	586.093-
Totaal Rijksbijdragen	599.425	609.784	150.174
Overige baten	362.972	430.000	109.310
Totaal baten	962.397	1.039.784	259.484
Lasten			
Personele lasten	114.025	116.601	70.549
Huisvestingslasten	8.000	8.000	3.333
Overige lasten	806.667	885.749	191.582
Totaal lasten	928.692	1.010.350	265.464
Resultaat	33.705	29.434	-5.980
Financiële baten	5.536	-	1.313
Eindresultaat	39.241	29.434	-4.667

Voor een toelichting op de verschillen tussen de gerealiseerde cijfers t.o.v. de begroting wordt verwezen naar pagina 41.

10.4 Kasstroomoverzicht

	1-1-2015 t/m 31-12-2015	1-8-2014 t/m 31-12-2014
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo baten en lasten	33.701	-5.980
Veranderingen in vlottende middelen:		
Vorderingen	50.149	-110.623
Schulden	236.511	220.498
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	286.660	109.875
Ontvangen interest	5.540	1.313
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	325.901	105.208
Kasstroom uit mutaties eigen vermogen		
Overdrachtsvermogen	-	450.000
Totaal kasstroom uit mutaties eigen vermogen	-	450.000
Mutatie liquide middelen	325.901	555.208

10.5 Toelichting balans

	31-12-2015	31-12-2014
<i>Debiteuren</i>	13.906	-
<i>Overlopende Activa</i>		
Nog te ontvangen Plusvoorziening via ROC Amsterdam	13.600	
Nog te ontvangensubsidie Gemeente Zaanstad SMW 2014	4.250	
Nog te ontvangen rente spaarrekening	5.536	
Vooruitbetaalde vacatiegelden vaste leden CTA jan/jul 16	23.182	
<i>Totaal overlopende activa</i>	46.568	110.623
<i>Liquide middelen</i>		
Rekening courant	179.979	
Spaarrekening	701.130	
Totaal liquide middelen	881.109	555.208
Totaal vlottende activa	941.583	665.831
<i>Kortlopende schulden</i>		
<i>Crediteuren</i>	173.161	2.928
<i>Overlopende passiva</i>		
Nog te betalen Altra; verplichte AB bij VSO	193.130	
Nog te betalen doorbetaling AWBZ aan VSO	16.000	
Nog te betalen Plusvoorziening15/16 aan scholen	-	
Nog te betalen bekostiging hoogbegaafden	32.000	
Nog te betalen controle jaarrekening	7.000	
Reservering vakantiegeld	3.603	
Vooruitontvangen subsidie Schoolmaatschappelijk Werk	25.044	
Divers	23	
<i>Totaal overlopende passiva</i>	276.800	212.325
<i>Belastingen en sociale premies</i>		
Af te dragen loonheffing	5.629	
Af te dragen pensioenpremie	1.383	
Af te dragen IPAP	36	
<i>Totaal belastingen en sociale premies</i>	7.048	5.245
Totaal kortlopende schulden	457.009	220.498

Toelichting betaling aan Stichting Altra:

Bij de invoering van passend onderwijs is afgesproken dat tot en met 31 juli 2015 de middelen voor expertise vanuit het speciaal onderwijs (de voormalige ambulante begeleiding) nog naar de vso-organisaties gaan. Vanaf 1 augustus 2015 gaan deze middelen naar de samenwerkingsverbanden met de verplichting om ze te besteden aan expertise van het vso. Dit dient twee doelen: behoud van expertise en behoud van werkgelegenheid voor de voormalige ambulante begeleiders van het vso. De verplichte doorbetaling aan Altra bedraagt in 2015 ca. € 195.000.

Vanaf 1 augustus 2016 zal het samenwerkingsverband een driejarig contract afsluiten met Altra. Het contract zal een omvang hebben van ongeveer € 370.000.

10.6 Verbonden partijen

Het Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO Zaanstreek heeft de volgende leden die als verbonden partijen worden aangemerkt:

- Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Zaanstad;
- Stichting VO Kompas;
- Stichting Zaan, Interconfessioneel Voortgezet Onderwijs;
- Onderwijsstichting St Michaël;
- Stichting Zaan Primair voor Openbaar Primair en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs;
- Stichting Altra;
- Stichting Heliomore.

10.7 Toelichting staat van baten en lasten

	Gerealiseerd 2015	Begroting 2015	Gerealiseerd aug-dec 2014
Baten			
Rijksbijdragen			
Lichte ondersteuning	871.175	858.951	426.126
Verevening lichte ondersteuning	95.353	94.209	47.677
Zware ondersteuning	2.751.641	2.553.177	262.464
Verevening zware ondersteuning	-16.617	18.034-	
Totaal zware en lichte ondersteuning	3.701.552	3.488.303	736.267
Afdracht LWOO (via DUO)	-	-	-
Afdracht PrO (via DUO)	-	-	-
Afdracht VSO teldatum (via DUO)	1.535.561-	1.454.345-	-
Totaal afdrachten	1.535.561-	1.454.345-	-
Doorbetalings Michaël College	85.143-	71.025-	28.500-
Doorbetalings Pascal Zuid VMBO	37.710-	30.482-	12.170-
Doorbetalings Pascal College HAVO/WVO	56.721-	44.935-	18.050-
Doorbetalings de Faam	21.099-	19.526-	7.770-
Doorbetalings Zaanlands Lyceum	89.746-	75.515-	30.295-
Doorbetalings Compaen	59.694-	49.217-	19.705-
Doorbetalings Saenredam College	65.424-	57.255-	22.900-
Doorbetalings ISK	6.096-	5.374-	2.153-
Doorbetalings Zuiderzee College	58.908-	50.080-	20.030-
Doorbetalings de Brug	11.403-	9.467-	3.765-
Doorbetalings Bertrand Russell College	85.842-	73.806-	29.570-
Doorbetalings Trias	139.175-	119.939-	47.975-
Doorbetalings Saenstroom	593.589-	523.386-	283.225-
Doorbetalings Altra College	105.564-	125.000-	43.985-
Doorbetalings AWBZ aan VSO	40.000-	40.000-	16.000-
Doorbetalings Friciekosten VSO aan VSO	110.452-	129.167-	-
Totaal doorbetalingen	1.566.566-	1.424.174-	586.093-
Totaal Rijksbijdragen	599.425	609.784	150.174
Overige baten			
Overige baten	32.584	-	-
Bijzondere projecten SMW	194.388	239.000	109.310
Bijzondere projecten Plusvoorziening	136.000	191.000	-
Overige baten	362.972	430.000	109.310
Totaal Baten	962.397	1.039.784	259.484

De Rijksbijdragen zware en lichte ondersteuning zijn hoger dan begroot. Datzelfde geldt voor de afdrachten. Enerzijds omdat in de begroting met een lager leerlingaantal is gerekend, anderzijds omdat de normbedragen naar boven zijn aangepast.

	Gerealiseerd 2015	Begroting 2015	Gerealiseerd aug-dec 2014
Personele lasten			
Lonen en salarissen	76.060	75.000	46.707
Vakantiegeld	5.996	6.500	-
13e maand	5.547	6.000	-
Eindejaarsuitkering	480	500	-
Bindingstoelage	200	-	-
Reislasten woon-werk	347	-	-
Reis- en verblijfkosten dienstreizen	557	600	-
Sociale lasten	9.533	9.500	-
Netto vergoedingen	289	1.000	97
Pensioenlasten	12.117	14.500	-
	111.127	113.600	
Reis- en verblijfkosten	-	-	-
Scholing en training	2.481	1.000	968
Personeelszorg	-	1.000	-
Kosten personeelsadministratie	418	-	104
Kosten goed werkgeverschap	-	1.000	-
Overige personeelskosten	-	-	22.673
Totaal personele lasten	114.025	116.600	70.549
Huisvestingslasten			
Huur accommodaties	8.000	8.000	3.333
Totaal huisvesting	8.000	8.000	3.333
Overige lasten			
Reproductie	-	-	-
Klein inventaris	3.482	-	-
Drukwerk derden	638	-	251
Abonnementen en contributies	595	-	423
Representatie en vergaderingen	130	-	105
Vacatiegelden (CTA en OPR)	98.759	104.800	10.300
Diensten van derden	39.716	27.600	14.581
Beleidsmatige adviezen	10.700	27.000	1.089
Onderhoud hard-/software	868	-	-
Accountantskosten	7.000	7.000	9.075
Verzekeringskosten	1.210	-	35
Diversen	944	-	1.210
Verplichte besteding AB bij VSO	268.130	239.349	-
Bijzondere projecten SMW	239.244	289.000	154.513
Bijzondere projecten Plusvoorziening	135.250	191.000	-
Totaal overig	806.667	885.750	191.582
Totaal lasten	928.692	1.010.350	265.464

10.8 Bijzondere projecten

SchoolMaatschappelijk Werk		
Baten	kalenderjaar 2015	
Ontvangen van Gemeente Zaanstad	159.760	
Nog te ontvangen 5%	8.408	
<i>Totale subsidie Gemeente Zaanstad</i>	168.168	
Ontvangen van Gemeente Oostzaan	13.385	
Ontvangen van Gemeente Wormerland	20.020	
<i>Totaal subsidie</i>		201.573
Bijdrage van scholen tbv SMW 2015		26.265
Niet ingezette uren SMD 84% Zaanstad	28.100-	
Niet ingezette uren SMD 7 % Oostzaan	2.007-	
Niet ingezette uren SMD10% Wormerland	3.343-	33.450-
Totale baten		194.388
Lasten		
<i>SMD Zaanstreek/Waterland</i>		
Factuur 2015, 1e kwartaal	24.179	
Factuur 2015, 2e kwartaal	43.453	
Factuur 2015, 3e kwartaal	30.433	
Factuur 2015, 4e kwartaal	33.928	
<i>Totaal SMD</i>		131.993
Bijdrage betaald aan diverse scholen t.b.v. SMW 2015	107.250	
		107.250
Totale lasten		239.243
Saldo per 31-12-2015 / lasten SWV		44.855-

Het schoolmaatschappelijk werk wordt gesubsidieerd door de drie gemeenten die vallen binnen de regio van het samenwerkingsverband. Dit zijn de gemeenten Zaanstad, Wormerland en Oostzaan. De subsidie heeft betrekking op de ondersteuning in de scholen en de verbinding met de jeugdteams. Een deel van de uren wordt ingekocht bij de Stichting maatschappelijke dienstverlening. Voor een deel van de uren die betrekking hebben op de verbinding met de jeugdteams was aan het begin van het kalenderjaar nog geen personeel beschikbaar. Dit heeft er toe geleid dat de subsidie niet volledig is gebruikt. De terugbetalingsverplichting richting de gemeenten is € 25.044.

PLUSVOORZIENING

Totaalbedrag subsidie schooljaar 2014/2015	136.000
--	---------

ROC Amsterdam

Ontvangen 90% / via Saenstroom

Vergoeding loonkosten BBZ	20.000
Vergoeding opdc ZAT	9.000
Vergoeding coördinatie	12.000
Vergoeding trajectgroepen	76.000
Vergoeding terugkeertraject Rebound	6.000
Tegemoetkoming Dienstverlening	12.250
	135.250

Totale lasten 2014/2015	135.250
-------------------------	---------

De plusvoorzieningen vallen onder de middelen ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten die voor de RMC regio beschikbaar worden gesteld. Het deel dat toegekend is aan het voortgezet onderwijs in onze regio wordt ingezet ter preventie van schooluitval en als aanvulling voor de ondersteuningsarrangementen, omdat de doelgroep van de plusvoorzieningen 'overbelaste jongeren' van de ondersteuning gebruik maakt.

De subsidie ad € 136.000 per schooljaar, is vanaf 2012/2013 beschikbaar gesteld voor 4 schooljaren. Na verantwoording van de subsidie, na afloop van schooljaar 2015/2016 zal de 10% nog niet uitgekeerde subsidie in 2017 wordt overgemaakt.

10.9 Verschil gerealiseerde cijfers 2015 t.o.v. de begroting

De verschillen worden hieronder toegelicht.

	Gerealiseerd 2015	Begroting 2015	Verschil 2015
Baten			
Totaal zware en lichte ondersteuning	3.701.552	3.488.303	213.249
Afdracht VSO teldatum (via DUO)	1.535.561-	1.454.345-	81.216-
Totaal doorbetalingen	1.566.566-	1.424.174-	142.392-
Totaal Rijksbijdragen	599.425	609.784	-10.359
Overige baten	362.972	430.000	-67.028
Totaal baten	962.397	1.039.784	-77.387
Lasten			
Personele lasten	114.025	116.601	2.575
Huisvestingslasten	8.000	8.000	-
Overige lasten	806.667	885.749	79.082
Totaal lasten	928.692	1.010.350	81.657
Resultaat	33.705	29.434	4.270
Financiële baten	5.536	-	5.536
Eindresultaat	39.241	29.434	9.806

Rijksbijdragen zware en lichte ondersteuning:

Oorzaken van de hogere Rijksbijdragen in zware en lichte ondersteuning waren een verschil in het aantal leerlingen en aanpassingen door OCW in de normbedragen per leerling.

Een bedrag van € 32.000 van deze meerinkomsten is naar de begroting van volgend jaar doorgeschoven. Dit betreft het programma 9 hoogbegaafden. Hier is voor gekozen omdat de plannen voor de ondersteuning aan hoogbegaafde leerlingen nog in ontwikkeling waren. De uitvoering is gestart in 2016.

Afdrachten:

Ook hier een verschil veroorzaakt door een hoger aantal leerlingen en hogere normbedragen per leerling.

Doorbetalingen:

€ 80.000 van de meerinkomsten is via programma 8 (extra ondersteuning aan VO) aan de scholen doorbetaald. De bijdrage aan het opdc (programma 4) is verhoogd, omdat het aantal leerlingen zonder lwoo-indicatie hoger was dan begroot.

Overige baten:

De bijzondere projecten zorgen hier voor de grootste afwijking.

Voor de begeleiding van het Schoolmaatschappelijk Werk zijn minder uren ingezet dan begroot, zodat er ook minder subsidie nodig was. Het teveel ontvangen bedrag zal worden terugbetaald.

Voor de Plusvoorziening was 1,5 schooljaar begroot; de werkelijke uitgaven zijn voor 1 schooljaar.

Overige lasten:

Ook hier zorgen de bijzondere projecten voor een afwijking.

Verplichte besteding AB Altra; er zijn minder uren afgenomen bij Altra.

Verplichte besteding AB afkoop Heliomare; de inkoopverplichting van het SWV bij Heliomare onderwijs van 1,04 fte is afgekocht. In plaats daarvan zal de eventuele dienstverlening door Heliomare plaats vinden op basis van offerte. De afkoop van de verplichtingen aan Heliomare is in 2015 in één keer voldaan.

Verklaring verschillen begroting en resultaat 2015

Meer Rijksbijdragen	245.249	
Reservering budget hoogbegaafden	-32.000	
Verschil op Rijksbijdragen		213.249
Hogere afdrachten VSO		-81.216
Doorbetalde meerinkomsten augustus/december 2015	-80.000	
Niet gedeclareerde Herstart	19.000	
Extra doorbetaling programma 4 aanvulling OPDC	-54.000	
Minder frictiekosten	19.000	
Nog te verdelenprogr. 15 via programma 8	-42.000	
Overige (prijs) verschillen	-4.392	
Verschil op doorbetalingen		-142.392
Urenvergoeding voorzitterschap / secretariaat POVO	6.800	
Coördinatievergoeding vanuit Plusvoorziening	3.000	
Berekende bekostiging groei VSO	22.784	
Lagere opbrengsten SMW	-44.612	
Plusvoorziening; begroot 1,5 schooljaar, gerealiseerd 1 schooljaar	-55.000	
Verschil op overige baten		-67.028
Minder personele kosten		2.575
Diensten derden o.a. BTW diensten OVO /juridische kosten	-12.116	
Beleidsmatige adviezen	16.300	
Verzekeringskosten	-1.210	
Diversen	352	
Lagere lasten SMM	49.756	
Plusvoorziening; begroot 1,5 schooljaar, gerealiseerd 1 schooljaar	55.000	
Verplichte besteding AB; Altra minder uren	46.000	
Verplichte besteding AB; Afkoop Heliomare	-75.000	
Totaal verschil op Verplichte besteding AB		-29.000
Verschil op overige lasten		79.082
Niet begrote rente		5.536
Totaal verschil Begroting - Resultaat 2015		9.806

11 Overige gegevens

11.1 Voorstel tot bestemming van exploitatiesaldo

Aan de ALV wordt voorgesteld om het exploitatiesaldo van € 39.241 aan het eigen vermogen toe te voegen. Het voorstel is reeds verwerkt in het eigen vermogen.

11.2 Controleverklaring accountant

De controleverklaring is opgenomen na blz. 43.

12 Bijlagen

12.1 Gegevens over de rechtspersoon

Oprichting

Het Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO Zaanstreek u.a. is opgericht op 10 september 2013.

De volgende besturen zijn als lid aangesloten:

- Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Zaanstad
- Stichting VO Compas
- Stichting Zaam, Interconfessioneel Voortgezet Onderwijs
- Onderwijsstichting St. Michaël
- Stichting Zaan Primair voor Openbaar Primair en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs
- Stichting Altra
- Stichting Heliomare

De Stichting Orion heeft zich als deelnemer aangesloten bij het samenwerkingsverband.

Kamer van Koophandel

Het Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO Zaanstreek u.a. is ingeschreven onder dossiernummer 58754105.

Bestuur Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO Zaanstreek u.a.

Mevrouw E. de Boer, directeur-bestuurder

Postbus 451, 1500 EL Zaandam

Telefoon : 075-6213725

E-mail : e.deboer@saenstroom.nl

12.2 WNT-verantwoording

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO van toepassing zijnde regelgeving: het WNT maximum voor het onderwijs, plafond € 178.000.

Het bezoldigingsmaximum in 2015 voor het Coöperatief Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO is € 178.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang. De algemene ledenvergadering heeft de toezichhoudende rol in het samenwerkingsverband. Hier staat geen vergoeding tegenover.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	E. de Boer
Functie(s)	directeur
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,8681
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	ja/nee
Bezoldiging	
Beloning	72.895
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	10.478
Totaal bezoldiging	83.373
Toepasselijk WNT-maximum	154.522
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.

12.3 Doorbetalingen volgens programma

	Gerealiseerd 2015	Begroting 2015	Vershil 2015
Programma 2 De Diagnostische klas	105.564	125.000	19.436
Programma 3 Rebound	216.000	216.000	-
Programma 4 Aanvulling OPDC	269.304	215.000	54.304-
Programma 5 Dienstencentrum	20.000	20.000	-
Programma 6 Lichte ondersteuning Scholen	80.008	80.000	8-
Programma 8 Extra ondersteuning in VO	637.885	470.000	167.885-
Programma 10 Uitdelingen AWBZ	40.000	40.000	-
programma 11 Extra uitdelingen VO (verev. Lo)	87.353	87.339	14-
Programma 12 Frictie VSO	110.452	129.167	18.715
programma 15 Nog te verdelen aan de scholen	-	41.667	41.667
Totaal programma's doorbetalingen 2 t/m 15	1.566.566	1.424.173	142.393-
Totaal programma's doorbetalingen	1.566.566	1.424.173	-142.393

Programma 4 kent een overschrijding omdat het opdc meer niet bekostigde lwoo leerlingen telde op 1-10-2014 dan begroot.

Programma 8: de hogere Rijksbijdragen worden via programma 8 aan de scholen doorbetaald.

Programma 15 is doorbetaald aan de scholen via programma 8.